Anne Pässilä, erikoistutkija, FT
Lappeenrannan teknillinen yliopisto, LUT Lahti
& Visiting Research Fellow, University of Chester, RECAP &
Osakas-toimija Susinno Oy
mobile +358 40 035 1466 tai +358 50 5659521
e-mail: anne.passila@lut.fi

Lausunto: Taiteen merkitys tutkimuksessa ja kehityksessä

Vuodesta 2006 lähtien
Taiteen menetelmiä on kokeiltu ja sovellettu liiketoiminnallisessa ja osallistavan yhteisökehittämisen viitekehyksessä vuodesta 2006 lähtien Suomessa mm. Anne Pässilän organisoimana Lappeenrannan teknillisen yliopiston innovaatiotutkimusryhmässä. Anne toimii myös Chesterin yliopiston vierailevana tutkijana Research into Education, Creativity and the Arts through Practice/ RECAP-tutkimuskeskuksessa (linkki RECAP-sivuille http://www.chester.ac.uk/recap) sekä yliopiston spin-off yrityksessä Susinno oy:ssä (linkki Susinnon sivuille http://www.susinno.fi/). Susinnon nimi tulee sanoista sustainable innovation, nimi kannattelee yrityksen ideologiaa sosiokulttuurisesti, ympäristöllisesti ja taloudellisesti kestävästä uudistamisesta ja uudistumisesta. Anne toimii myös kansainvälisissä tutkija-taiteilija-taidekasvattaja- verkostoissa Euroopassa, Amerikassa ja Kanadassa. (arts and organisation, management, learning & development & knowledge & organisational aesthetics & artistic interventions & arts-based initiatives). Laaja luottamukseen perustuva verkostoituminen on ollut ainoa tie tehdä laadukasta tutkimusta Suomessa sillä Annen aloittaessa tutkimustaan ja taidepedagogista kehittämistyötään innovaatioprofessori Vesa Harmaakorven tutkimustiimissä Suomessa ei ollut muita aihetta tutkivia tai sen parissa toimivia. Anne on viimeisen 10 vuoden ajan systemaattisesti työskennellyt tämän asian äärellä ja aikoo jatkaa seuraavatkin vuodet. Lisää Annesta http://annepassila.com/

Taiteen toiminnan logiikka ja käytänteet
Taiteen merkitys sekä tutkimuksessa että kehittämisessä on siinä, että sillä on perinteisestä insinööriosaamiseen pohjautuvasta ongelmanratkaisusta poikkeava omanlainen toiminnan logiikka ja käytänteet. Tämä ei kuitenkaan tarkoita joko-tai asetelmaa vaan sekä-että; tarvitsemme uudenlaisen analyyttistä ongelmanratkaisua ja humanistisen moniaistillisuuteen pohjautuvaa luomista yhdistävän osaamispohjan. Taiteen osaaminen liittyy keskeneräisyyden estetiikkaan, aistimellisuuden ja kehollisuuden kokonaisvaltaiseen hyödyntämiseen tiedon ja ymmärryksen luomisessa, uuden ilmaantumiseen kätilöintiin, esteettisen etäännyttämisen tuomaan lisäarvoon asioiden syvällisessä ja moninäkökulmaisessa ymmärtämisessä sekä kunkin toimijaryhmän omien perusolettamusten kollektiiviseen havainnointiin, kyseenalaistamiseen ja ”erilaisen” kokeiluun.

Sovelluskohteet
Näissä Annen ja hänen tutkimus- ja kehittämistyöryhmien toteuttamissa (vuosien 2006-2015 aikana) ja tutkimissa sovelluksissa tavoitteena oli:

- organisaatiossa tapahtuvan sisäisen T&K&I toiminnan kehittäminen, jolloin taiteen toiminnan logiikkaa ja käytänteitä sovellettiin osaksi tuotekehittelyä, palvelumuotoilua, henkilöstö- ja asiakaslähtöistä innovaatiotoiminnan luomista ja siihen liittyvine arjen toimintatapojen ja

käytänteiden luomista. Tässä Annen ja taitilija Laura Mellasen tekemä Työn Elämää animaatio, joka linkittä taiteen, liikunnan ja kulttuurin osaamista Työelämä 2020 strategiaan https://www.youtube.com/watch?v=LQasQFNYW5I

- Täysin uusien elämys-kokemus-palvelumuotojen luominen, jolloin taiteen toiminnan logiikalla ja käytänteillä on luomisen prosessissa keskeinen osa, esimerkkinä tästä syksyllä 2015 aloitettu elämysliiketoiminnan kehittäminen Lapissa yhteistyössä paikallisen yrityksen, Susinno oy:n ja Chesterin yliopiston kanssa. Viikon aikana yrityksen johto ja avaintoimijat yhdessä Anne Pässilän ja professori Allan Owensin kanssa loivat liiketoiminnan sisältöä ohjaava visuaalisen, auditiivisen ja tarinallisesti etenevän "Elävän sadun", kutsumme tätä tarinakonstruktioksi. Tarinakonstruktio sitten taasen on ja oli pohjana investointivaiheessa olevan elämys-kokemus-palvelun konkreettisessa rakentamisessa.
- Organisaation työntekijöiden ja johdon välisen vuorovaikutuksen ja kohtaamisen rikastuttamiseen, mm. eri ammattiryhmien sosiaalisissa suhteissa rakentuvien pullonkaula tilanteiden ja käytänteiden purkamiseen, ratkaisuvaihtoehtojen moninäkökulmaisuuden lisäämiseen. Tässä linkki Annen ja Tuija Oikarisen ja Vesa Harmaakorven aiheesta kirjoittamaan artikkeliin Collective Voicing as a reflexive practice http://mlq.sagepub.com/content/46/1/67

- Organisaatiokulttuurissa ilmenevien tiedollisten ja kommunikatiivisten siilojen purkuun. Konkreettisena esimerkkinä tästä siilot eri ammattiryhmien kanssa; eräässä monikansallisen yrityksen tehdasyksikössä myynnin tuotannon työntekijät syyttelivät toisiaan ongelmatilanteissa, ja tähän asiaan pureuduttiin avaamalla yhdessä Työtarina -tarinallisen menetelmän avulla arjessa ongelmallisiksi koettuja tilanteita. Näistä tilanteista sitten rakennettiin draamallisia simulointi-tilanteita, joita käsiteltiin yhdessä eri ammattiryhmien kanssa yhdessä. Tuloksena oli jaettu yhteinen ymmärrys ja merkitys siitä miten toimia yhdessä monimutkaisten asioiden ratkaisemiseksi. Tiedollisten ja asenteellisten siilojen purkaminen edisti työntekijöiden ja myöskin johon oman roolin merkityksen avautumista organisaation kokonaiskaaressa ja tehtävässä, sivuvaikutuksena oli myös työhyvinvoinnin lisääntyminen
- Organisaation ja heidän asiakkaidensa välisen merkityksellisen yhteistoiminnan kehittämiseen, jolloin kyseessä voi olla joko verkostomainen yhteiskehittely ja sitä kautta syntyvä lisäarvo tai busines-to-business yhteistyö tai busines-to-customer yhteiskehittely mm. eräs metsäteollisuuden yritys muunsi yhdessä asiakasyrityksensä kanssa pakkausratkaisujen suunnitteluprosessia, eräs sote-palveluja tuottava liikelaitos kehitti yhdessä henkilöstönsä kanssa ratkaisuja erityisterveyden- ja perusterveydenhuollon rajapinnassa oleviin ongelmiin, tässä prosessissa huomio kohdentui kehitysvammaisen asiakkaiden ja heidän omaistensa näkökulman kautta tapahtuvaan uudistamiseen. Tästä löytyy linkki Fiilia-Sofia 6-osainen videomuotoinen dialogityökalu päätöksen teon tutkimiseen http://www.lut.fi/filiasofia

- Tulevaisuuteen orientoituvaan skenaario- ja visiointityöhön mm. haasteellisten ja monimuotoisten (=kompleksiset ja toisiinsa kietoutuvat) ongelmien käsittelyyn, joissa perinteiset ongelmanratkaisun tavat eivät tuota muutokseen tarvittavaa voimaantumisen tunnetta ja konkreettisia käytänteitä. Tästä esimerkkinä on Englannissa toteutettu yhteisöllinen aluekehittäminen, jossa partnerina oli ja yhä on yhteiskunnallista tehtävää hoitavan yrityksen kanssa toteutettu tutkimusperustaisen teatterin prosessi. Tuloksena tässä prosessi on uusien toimintatapojen luonti yhdessä alueella toimivien luovan alojen ammattilaisten ja paikallisten asukkaiden kanssa. Tässä linkit Englannissa toteutettuun ja toteutusprosessissa olevaan esimerkkiin
  https://www.youtube.com/watch?v=QTCjLFUowww ja
  https://www.youtube.com/watch?v=mF2T4P3QOZs

- Voimaantumisen tukemiseen ja kriittiseen ajatteluun kohdentuvat taiteen muotokielessä tapahtuvat kasvun ja kehittymisen ohjaukselliset prosessit mm. eri ammattiryhmien organisaatiorajat ylittävien dialogitilojen (ns. kolmas tila) luominen, asiakaslähtöiset tasa-arvoisten palveluohjaus-prosessien luominen. Esimerkkinä tästä on Suomen Akatemian rahoittama Taideyliopistossa juuri alkanut kuusivuotinen ArtsEqual – tutkimusprosessi, jossa kysytään: Mitä jos taide olisi peruspalvelu? Tässä linkki http://www.artsequal.fi/

Yhteiskehittämisen henkeen
Menetelmien kokeilu on ollut ja yhä on aina yhteiskehittämisen-henkeen tapahtuvaa eli organisaation edustajat (esim. johtajat ja toiminnan kehittämisen ja juurruttamisen kannalta tärkeät avain-henkilöt organisaatiosta sekä asiakkaat, asiakasyritykset, organisaatioverkoston avain-toimijat), tutkijat, taiteilijat, erityisasiantuntija (esim. poliittiset päätöksen tekijät, kokemusasiantuntijat, tieteelliset huippuasiantuntijat tai toisen toimia-alan asiantuntijat) yhdessä tarkastelevat käsillä olevaa asiaa tavoitteenaan kuulla ja ymmärtää asiaa monista eri näkökulmista, ei siis pelkästään omista intresseistään ja perusolettamuksistaan käsin. Tämän tapaisessa prosessissa taiteen toiminnan logiikalla siis syntyy merkityksellistä arvoa, luottamusta ja konkreettisia ratkaisuja. Sovelluksissa usein tavoitteena on ollut organisaatiossa tapahtuvaan T&K&I toiminnan kehittäminen, jolloin taiteellinen osaaminen on osana tuotekehitystä, palvelun muotoilua sekä uusien sosiokulttuuristen toimintatapojen ja käytänteiden luomista. Taiteen merkitys kohdentuu erityisesti toimintaan liittyvän muutoksen käsittelyyn, uudenlaisen avoimen toiminta-tavan oppimiseen ja mm. henkilöstö- ja asiakaslähtöisen organisaatiokulttuurin luomiseen.

Unelma: Taiteen toiminnan logiikka tutkimuksessa ja innovaatiossa - hub
Tällä hetkellä Suomessa ja laajemminkin Euroopassa kehittämisen kohteena tulisi erityisesti ole se, millaisilla taiteen ja taidekasvatuksen muodoilla ja prosesseilla edistämme tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta, oikeudenmukaisuuden kokemusta ja kollektiivista luottamusta ja turvaa. Taiteen merkityksen ymmärtäminen tutkimuksessa ja Suomessa tapahtuvassa kehittämisessä kannattaa siis liittää kiinteästi muualla tehtävään alan tutkimus- ja kehittämistyöhön. Tulevaisuusvaliokunnan tehtävään liittyen olisi innoittavaa ja vimmaannuttavaa linkittää taiteen menetelmiä ja tulevaisuuden tutkimusta systemaattisemmin toisiinsa. Kansallisesti meillä olisi nyt mainio paikka rakentaa innovatiivista - taiteen toiminnan logiikalla ja käytänteillä surisevaa käytäntölähtöisen innovaatiotoiminnan - platformia: Arts-based initiatives in innovation -hub!

Kyseessä ei ole instituution rakentaminen vaan hybridinen organisaatiorajat rikkova älyllisen ristipölytyksen toimintatapa, joka imisiä mukaan kansallisella ja kansainvälisellä tasolla politiikkatason toimijoita, ajattelijoita, taiteilijoita, yksityisiä ja julkisia organisaatioita. yhteisöjä, kollektiiveja ja kansalaisia. Se voisi olla Pracademic- henkeen toimiva; practice + academic eli yhteiskunnan tehtävien, käytännöllisen tekemisen, liiketoiminnallinnallisen tekemisen sekä tutkimustyön yhdistymistä.